

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Pontani De Immanitate

Pontano, Giovanni Gioviano

[S.l.], 1519

Aluianus Gallicae gentis episcopos magister [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-270824](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270824)

De immanitate Fol. I.
IOANNIS IOVIANI PON

TANI DE IMMANITATE LIBER

AD HIERONYMVM CAR-

BONEM PATRITIVM

NEAPOLITA-

N V M.

Aluianus Gallicæ gentis Epi Saluanus
scriptor

scopoz magister: Hieronymus

Carbo: patritie Neapolitanæ:

de Christo ita scripsit: rebusq;

Christianis: vt nihilominus hi

storias plurimas: resq; tempo

rum illorū gestas isdem & cō

iunxerit: & inter differendū ex

plicauerit. Dum em̄ dei opti-

mi maximi res: mysteriaq; admirabilia compro-

bare nititur: & suorum & præteritorum temporū

res in exemplum adducit. Nos vero & si de Deo

prima (vt dici solet) fronte minime scribimus: ta-

men de moribus scribentes hominum: Deo de

ipso scribimus: cui nihil carius est: nihil acceptius

q̄ quod de proba perfectaq; hominis institutio-

ne præcipitur: moribusq; componendis. Quid

enim e viuentium numero: maiori illi curæ est:

aut quid ab eo peculiarius q̄ homo & diligitur

Scribētes de
moribus ho
minum, de
deo scribūt.

& fouetur: Quo autem scribendi consilium om-
ne meum manifestius tibi pateat: sic habeto: de
Quomodo apud Latinos de moribus scripserit Cice-
ro id solum mihi secutus videtur: vt actiones quæ &
quales esse debeant: ostenderet: summa cum elo-
quentia: cuius ipse facile habendus est & magis
& princeps. Cæterum definiendis virtuti-
bus: explicandis earum principijs: inumbrandisq;
imaginibus: nihil eum prorsus curæ aut studi-
impendisse: vt practicas hoc est actiuas tantum
res visus sit velle edocere ac complecti: ac si sena-
torij consularisq; hoc tantum esset viri: munerisq;
dignioris: Theoreticas autem res exequi plæbæ
cuiuspiam hominis: ac tanq; in ocio marcescen-
tis. Apud Græcos vero Theoreticam hanc institu-
tionem ita executum esse Aristotelem: vt actiua
ab disciplina omnino recesserit: & si in illo edo-
cendi genere maxime diligens ac consumatus ap-
paret. Post Ciceronem e nostris Senecam multa
Quo modo Seneca quidem: maximeq; vitæ hominum vtilia & com-
moda edisertasse: cæterum oratorio magis more
exhortari ad virtutem honestas que ad actiones
legentem: q; vt quæ dicat contenderit certis ac
sibi constantibus rationibus comprobare: aut
de principijs ipsis acutius disputare & quærere:
multa tamen admirabiliter loqui: cohortari que
acerrime ad bene viuendum auditores: deterre-
re que a vicijs: vt libri eius: vt præcepta ab eo tra-
dita: vt deniq; quæ ab illo in medium afferuntur:

exempla: stimuli sint quasi quidam ad honeste a-
 gendum: ciuilesq; ac domesticos ad mores: actio-
 nesq; vite totius sic administrandas: vt beate simul
 ac tranquille vitam hanc ducentes: felicitate qui-
 dem ipsa vel fruamur adepti: vel consequendam
 ad eam q̄ proxime accedamus. Nos igitur sumos
 & imitatione dignos viros cum intueremur: ab
 adolescentia vsq; id iudicauimus: quod post exe-
 cuti etiam sumus: singulari esse laude dignū: plu-
 rimumq; humano quoc; generi collaturum: scri-
 ptitandis rebus moralibus tria hęc simul comple-
 cti: vt cognitio principiorum ac virtutum ipsa
 rū per definitiones speciesq; suas ac differentias:
 quod Theoreticæ est contemplationis: vt practi-
 ca exercitatio: vsusq; ipse viuendi: id est qui & qua-
 les actus ipi esse debeant: ostenderetur: vtq; ad
 confirmandos animos: & exempla adiungerent:
 & sententiæ auctoritatis plenæ: dictaq; ac facta
 clarissimorum virorum: nostraq; dignorum imita-
 tione atq; obseruantia. Quod in libris vbiq; no-
 stris: pro virili tamen conati sumus assequi: quos
 hactenus de obedientia scripsimus: de fortitudi-
 ne: de liberalitate: de magnificentiâ: ac splendo-
 re: de magnanimitate item: ac prudentia: nuper
 etiâ de fortuna. Idem hoc ipso in libro sequimur:
 qui est ad te quanq; humanissimum quidem ho-
 minem de immanitate: quæ summa est inhumani-
 tas: omnisq; omnino rationis expertis: postremaq;

Tria cōple-
 xus est Pon-
 tanus in scri-
 bendis rebus
 moralibus.

Libri Pon-
 tanus de morib;
 scripti.

Immanitas

ab illa abalienatio. Necq̄ em̄ veremur ne tute ipse
 titulo offendare: quasi non materia in qua fortes
 versantur viri: sint vel summa etiã pericula ac mor-
 tes: quæ natura ab ipsa exhorreantur, An non de-
 trahere immanitati: insectariq̄ ferinos mores: hoc
 ipsum est ad humanitatem aut nolentem impelle-
 re: aut exhortari vel sponte ad eam proficiscen-
 tem: quæ quidem ipsa nec docenti mihi: nec au-
 dienti timenda sunt tibi, En astat pugnanti tibi ad-
 latus Eremita Ægidius: qui te & hasta tueatur:
 hostem propellens: & clypeo muniat a vulneri-
 bus, cuius ea vox inter Christianos est: ea auctori-
 tas: tanta in dicendo vis: diuinarum humanarūq̄
 rerum tantus vsus: peritia tam eximia: vt Hectore
 hoc ppugnatore & saluo: nihil tibi omnino me-
 tuendum sit: aut non audendum potius: ac vel for-
 tissime incipiendum.

Nunc Cardi-
 nalis: nup̄ ad
 Cæs. Maxi-
 mil. Leonis
 Pont. Maxi.
 nuncius.

SCHOLIA SPIEGELLIANA.

Saluianus
 presbyter.

Saluianus. Hic fuit Massiliensis Ecclesiæ presbyter, vir in
 diuinis scripturis eruditissimus, & in sæcularibus literis suf-
 ficienter instructus, Episcoporum sui temporis magister, ad Spanhi-
 q̄s multa vt & varia alia opuscula scholastico tamen & aper-
 to sermone scripsisse dicitur, vt Trittenheimius in libro de ec-
 clesiasticis scriptoribus refert, Claruit sub Zenone Imperato-
 re, Anno domini CCCCLXXX.

Magister e-
 piscoporum

Episcoporum magister, Quem nostræ ætatis præfules
 rarius admittunt, vt qui honorem, gloriam, & non opus desi-
 derarint. Cum tamen Hieronymo autore magis consuetudi-
 ne q̄ dispositionis dominicæ veritate præbyteris sint maio-
 mus.

res, & in commune debeant ecclesiam regere, imitantes Moy Episcopi cō-
sen, qui quum haberet in potestate solus p̄esse populo Israel fuerudie ma-
septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret. Quod ad iores presby-
noratum est a Cœlio lib. antiq. lect. 10. cap. 3. In scholiogra-
teris.

Rhodigi-
nus.

phis gr̄cis ita legitur. Quos ad sibi subditas obnoxiasq; ci-
uitates mitterent Athenienses spectatum, quid in quaq; fieret,

Cicero.

Episcopos fuisse vocatos ac phylacas. Ad hunc modū Cicero
ad Atticum scribens, vult inquit, me Pompeius esse, quem tos
ra Campania & Maritima ora habeat Episcopū, ad quem des-
lectus & negotij summa referatur, Scipionem item Africānū
a senatu missum esse Episcopum gentiū Regumq;. Plutarchus
scribit, Arcadius Iureconsultus Episcopum intelligit pani &
cæteris uenalibus p̄fectū, quæ ad quotidianū spectent victū.

Qui fuerint
episcopi a
pud gentesPlutarch.
Arcadius

Ut dici solet. Non a latinis modo, quibus est adagium fre-
quens, sed & gr̄cis. Plato enim illo in conuiuio est vsus. Sa-
pit autem prouerbij prima fronte, item prima facie maxime,
quum ad res incorporas refertur. Chilia des ad Erasimicas.

Prima frōte.

Plato

Rotero-
dam.

Hominis institutione. Nisi enim natura hominis quum

Homo insti-
tuendus.Chrysol.
Lactant.

fit quædam res cæca vsu, ratione, disciplinaq; moderetur, ni-
hil pene distabit a pecude. Vnde iuuentus imprudenter educa-
ta immanior erit omni ferocissima bellua, vt dixit Chryso-
mus. Et Lactantius cap. 2. lib. 6. tradit, inter omnia, quæ ad cul-
tum dei pertinent, p̄stantissimū esse, homines ad veritatem
& iusticiam erudire. Nihil enim sancta & singularis illa maie-
stas aliud ab homine desyderat, q̄ solam innocentiam, q̄ si
quis obrulerit deo, satis pie religiosq; litauit. Idcirco eo ipso
autore, maiori in gloria philosophi, q̄ oratores fuerunt apud
Græcos. Illi enim recte viuendi doctores sunt existimati, quæ
est longe p̄stabilis, quoniam bene dicere ad paucos perti-
net, bene autem viuere ad omnes.

Psalmo.
graph.

Et diligitur. Et quid mirum? Propheticum illud nouimus
omnes. Manus tuæ fecerunt me & plasmauerunt me.

Deutero-
rom. 4.

Et fouetur. Nempe cuius causa a Deo videntur omnia pro-
ducta, Sic enim Deuteronomi cap. 4. legimus. Ne forte ocu-
lis eleuatis in cœlum, solem videas & lunā & omnia astra cœ-
li, & errore deceptus adores ea & colas, quæ creauit deus tuus
in ministerium cunctis gentibus.

Theoreticas res. Hoc est speculatiuas, Scientia theoretica

Scientia theo-
retica est tri-
plex.

b ij

De Immanitate.

Id est speculatiua, quæ est cognitio rerum diuinarum & humanarum in tres partes a philosophis diuisa est, in physicam, id est naturalem, Ethicam id est moralem, & Dialecticam id est disputatricem.

Principia uirtutum. Earum principijs. Quæ tria sunt, Intellectus, voluntas, appetitus. Totidem etiam numerantur principia operationum humanarum, quæ sunt potentia, habitus, & affectiones.

De Vicio ac de Virtute: itemq; de immanitate.

Virtus honesta.

Virtutem qui de ea scripsere: aduersari vicio volunt: quippe quæ honestatem sequitur: quæq; homine dignæ sunt actiones ac negocia: secq; in rebus administrandis omnibus: perinde vt recta dicat ratio: publice priuatimq; & instituat: & informet. Longe autem secus viciu: cum ad inhonesta quidem delabatur ac turpia: rationem ipsam vel aspernetur ac defugiat vt partim omnino obediens: vel insultet illi: improbecq; infectetur eam: vt violentum & insolens, vt quantum illa hominis excellentiæ dignitatis adiungat ac nominis: tantum hoc de laudibus eius demat: adijciatq; infamiæ. Quocirca laudari virtutem: & pleno passim ore commendari videmus: contra improbari viciu: vt homine indignum: ac naturæ eius nullo modo consentaneum: cum illius propriu sit rationem sequi: ad illamq; in cunctis sese adiungere: eiq; inhaerere. Coeterum & inuenti sunt: & inueniuntur quotidie: atq; vti nã singulae pene domus ijs essent refertæ: qui relicta

Viciu infames efficit.

Proprium hominis.